

N á v r h

ZÁKON

ze dne ... 2019,

kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

Změna trestního zákoníku

Čl. I

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 306/2009 Sb., zákona č. 181/2011 Sb., zákona č. 330/2011 Sb., zákona č. 357/2011 Sb., zákona č. 375/2011 Sb., zákona č. 420/2011 Sb., zákona č. 193/2012 Sb., zákona č. 360/2012 Sb., zákona č. 390/2012 Sb., zákona č. 399/2012 Sb., zákona č. 494/2012 Sb., zákona č. 105/2013 Sb., zákona č. 241/2013 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 259/2013 Sb., zákona č. 141/2014 Sb., zákona č. 86/2015 Sb., zákona č. 165/2015 Sb., zákona č. 377/2015 Sb., zákona č. 47/2016 Sb., zákona č. 150/2016 Sb., zákona č. 163/2016 Sb., zákona č. 188/2016 Sb., zákona č. 321/2016 Sb., zákona č. 323/2016 Sb., zákona č. 455/2016 Sb., zákona č. 55/2017 Sb., zákona č. 58/2017 Sb., zákona č. 204/2017 Sb. a zákona č. 287/2018 Sb., se mění takto:

1. V § 39 odst. 1 se za slova „následky činu“ vkládají slova „; přihlédne též k jeho postoji k trestnému činu v trestním řízení, zda sjednal dohodu o vině a trestu, prohlásil svou vinu nebo označil rozhodné skutečnosti za nesporné“.
2. V § 40 odst. 2 se číslo „3“ nahrazuje číslem „4“.
3. V § 41 se za písmeno k) vkládá nové písmeno l), které zní:
„l) se k trestnému činu doznal,“.
Dosavadní písmena l) až o) se označují jako písmena m) až p).
4. V § 58 odstavec 2 zní:
„(2) Má-li soud za to, že vzhledem k poměrům pachatele a povaze jím spáchané trestné činnosti lze dosáhnout jeho nápravy i trestem kratšího trvání, může snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby též tehdy, pokud odsuzuje pachatele, který

- a) napomohl zabránit trestnému činu, jenž jiný připravoval nebo se o něj pokusil, nebo
- b) prohlásil svoji vinu.“.

5. V § 58 se za odstavec 2 vkládá nový odstavec 3, který zní:

„(3) Lze-li mít za to, že vzhledem k poměrům pachatele a povaze jím spáchané trestné činnosti lze dosáhnout jeho nápravy i trestem kratšího trvání, může být trest odnětí svobody uložen pod dolní hranicí trestní sazby těž tehdy, je-li ukládán rozsudkem, kterým se schvaluje dohoda o vině a trestu.“.

Dosavadní odstavce 3 až 6 se označují jako odstavce 4 až 7.

6. V § 58 odst. 4 úvodní části ustanovení se slova „a 2“ nahrazují slovy „až 3“.

7. V § 58 odst. 5 až 7 se číslo „3“ nahrazuje číslem „4“.

8. V § 88 odst. 1 písm. b) se za slovo „zločin“ vkládají slova „uvedený v odstavci 4“.

9. V § 138 odstavec 1 zní:

„(1) Pro účely tohoto zákona se rozumí

- a) škodou nikoli nepatrnou škoda dosahující částky nejméně 10 000 Kč,
- b) škodou nikoli malou škoda dosahující částky nejméně 50 000 Kč,
- c) větší škodou škoda dosahující částky nejméně 100 000 Kč,
- d) značnou škodou škoda dosahující částky nejméně 1 000 000 Kč a
- e) škodou velkého rozsahu škoda dosahující částky nejméně 10 000 000 Kč.“.

Čl. II

Přechodné ustanovení

V řízeních zahájených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se pro účely stanovení věcné příslušnosti použije § 138 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., ve znění účinném do dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

ČÁST DRUHÁ

Změna trestního řádu

Čl. III

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění zákona č. 57/1965 Sb., zákona č. 58/1969 Sb., zákona č. 149/1969 Sb., zákona č. 48/1973 Sb., zákona

č. 29/1978 Sb., zákona č. 43/1980 Sb., zákona č. 159/1989 Sb., zákona č. 178/1990 Sb., zákona č. 303/1990 Sb., zákona č. 558/1991 Sb., zákona č. 25/1993 Sb., zákona č. 115/1993 Sb., zákona č. 292/1993 Sb., zákona č. 154/1994 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 214/1994 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 8/1995 Sb., zákona č. 152/1995 Sb., zákona č. 150/1997 Sb., zákona č. 209/1997 Sb., zákona č. 148/1998 Sb., zákona č. 166/1998 Sb., zákona č. 191/1999 Sb., zákona č. 29/2000 Sb., zákona č. 30/2000 Sb., zákona č. 227/2000 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 77/2001 Sb., zákona č. 144/2001 Sb., zákona č. 265/2001 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 424/2001 Sb., zákona č. 200/2002 Sb., zákona č. 226/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 218/2003 Sb., zákona č. 279/2003 Sb., zákona č. 237/2004 Sb., zákona č. 257/2004 Sb., zákona č. 283/2004 Sb., zákona č. 539/2004 Sb., zákona č. 587/2004 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 45/2005 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 239/2005 Sb., zákona č. 394/2005 Sb., zákona č. 413/2005 Sb., zákona č. 79/2006 Sb., zákona č. 112/2006 Sb., zákona č. 113/2006 Sb., zákona č. 115/2006 Sb., zákona č. 165/2006 Sb., zákona č. 253/2006 Sb., zákona č. 321/2006 Sb., zákona č. 170/2007 Sb., zákona č. 179/2007 Sb., zákona č. 345/2007 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 90/2008 Sb., zákona č. 121/2008 Sb., zákona č. 129/2008 Sb., zákona č. 135/2008 Sb., zákona č. 177/2008 Sb., zákona č. 274/2008 Sb., zákona č. 301/2008 Sb., zákona č. 384/2008 Sb., zákona č. 457/2008 Sb., zákona č. 480/2008 Sb., zákona č. 7/2009 Sb., zákona č. 41/2009 Sb., zákona č. 52/2009 Sb., zákona č. 218/2009 Sb., zákona č. 272/2009 Sb., zákona č. 306/2009 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 163/2010 Sb., zákona č. 197/2010 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 219/2010 Sb., zákona č. 150/2011 Sb., zákona č. 181/2011 Sb., zákona č. 207/2011 Sb., zákona č. 330/2011 Sb., zákona č. 341/2011 Sb., zákona č. 348/2011 Sb., zákona č. 357/2011 Sb., zákona č. 459/2011 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 43/2012 Sb., zákona č. 193/2012 Sb., zákona č. 273/2012 Sb., zákona č. 390/2012 Sb., zákona č. 45/2013 Sb., zákona č. 105/2013 Sb., zákona č. 141/2014 Sb., zákona č. 77/2015 Sb., zákona č. 86/2015 Sb., zákona č. 150/2016 Sb., zákona č. 163/2016 Sb., zákona č. 243/2016 Sb., zákona č. 264/2016 Sb., zákona č. 298/2016 Sb., zákona č. 301/2016 Sb., zákona č. 455/2016 Sb., zákona č. 55/2017 Sb., zákona č. 56/2017 Sb., zákona č. 57/2017 Sb., zákona č. 58/2017 Sb., zákona č. 59/2017 Sb., zákona č. 183/2017 Sb., zákona č. 204/2017 Sb., zákona č. 178/2018 Sb. a zákona č. 287/2018 Sb., se mění takto:

1. V § 36 odst. 1 písm. b) se za slovo „omezena,“ vkládá slovo „nebo“.
2. V § 36 odst. 1 písm. c) se slovo „, nebo“ nahrazuje tečkou.
3. V § 36 odst. 1 se písmeno d) zrušuje.
4. V § 36 odst. 4 písm. a) se slova „ve zjednodušeném řízení“ zrušují.
5. V § 46 se slova „, upozorní orgány činné v trestním řízení při poučení prováděném v přípravném řízení poškozeného zejména na to, že může dojít k sjednání dohody o vině a trestu a že v takovém případě může uplatnit nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení nejpozději při prvním jednání

o takové dohodě“ nahrazují slovy „nebo vydat trestní příkaz, upozorní orgány činné v trestním řízení při poučení prováděném v přípravném řízení poškozeného také na to, že může být vydán trestní příkaz nebo může dojít k sjednání dohody o vině a trestu a že v takovém případě je možné uplatnit nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení nejpozději do doby vydání trestního příkazu nebo při prvním jednání o takové dohodě“.

6. V § 91 odst. 1 se slova „za přítomnosti obhájce“ zrušují.
7. V § 175a odst. 3 se za slovo „obviněným“ vkládají slova „; jde-li o případ nutné obhajoby, sjednává státní zástupce dohodu o vině a trestu s obviněným“.
8. V § 175a odst. 6 písm. i) se slova „, obviněného a obhájce“ nahrazují slovy „a obviněného, dále podpis obhájce, byl-li přítomen sjednávání dohody o vině a trestu,“.
9. V § 175a odst. 8 se slova „o zvlášť závažném zločinu“ nahrazují slovy „proti osobě, jejíž svéprávnost je omezena,“.

10. V § 177 se za písmeno c) vkládá nové písmeno d), které zní:

„d) návrh na uložení trestu s uvedením jeho druhu a výměry nebo návrh na upuštění od potrestání; pokud je navrhován trest propadnutí majetku, peněžité trest nebo trest propadnutí věci, uvede se, zda a jaké věci byly zajištěny pro účely jeho výkonu, a“.

Dosavadní písmeno d) se označuje jako písmeno e).

11. V § 178 se doplňuje odstavec 3, který zní:

„(3) Navrhuje-li státní zástupce uložení zabránění věci nebo zabránění části majetku, uvede, zda a jaké věci byly zajištěny pro účely jejich výkonu.“.

12. V § 178a odst. 1 se za slovo „obžalobě“ vkládají slova „nebo v dohodě o vině a trestu“.

13. V § 178a se doplňuje odstavec 4, který zní:

„(4) Pokud trestní stíhání spolupracujícího obviněného skončí dříve než trestní stíhání ostatních osob za zločin, k jehož objasnění se zavázal, vztahují se jeho povinnosti setrvat na svém doznání a dodržet své závazky uvedené v odstavci 1 i na další průběh trestního řízení proti takovým osobám; porušení tohoto závazku může být důvodem pro povolení obnovy řízení v neprospěch spolupracujícího obviněného. O tom je třeba spolupracujícího obviněného poučit.“.

14. V § 196 se za odstavec 1 vkládají nové odstavce 2 a 3, které znějí:

„(2) Předseda senátu spolu s doručením opisu obžaloby upozorní obžalovaného, že má právo se v jím stanovené lhůtě vyjádřit ke skutečnostem uvedeným v obžalobě, zejména,

- a) zda se cítí být nevinný nebo vinný spácháním skutku anebo některého ze skutků uvedených v obžalobě a z jakých důvodů,
- b) zda má zájem uzavřít se státním zástupcem dohodu o vině a trestu nebo zda chce v hlavním líčení prohlásit svou vinu,
- c) zda souhlasí s popisem skutku a jeho právní kvalifikací a s navrženým trestem, případně ochranným opatřením, a
- d) které skutečnosti považuje za nesporné.

(3) Předseda senátu spolu s upozorněním podle odstavce 2 poučí obžalovaného o následcích spojených s vyjádřeními uvedenými v odstavci 2; poučí jej zároveň i o tom, že vyjádření k obžalobě, nejde-li o doznání nebo o prohlášení viny, může za něj učinit i jeho obhájce, a to i když se hlavní líčení koná v jeho nepřítomnosti. Zašle-li obžalovaný vyjádření k obžalobě, předseda senátu je doručí státnímu zástupci.“.

Dosavadní odstavce 2 a 3 se označují jako odstavce 4 a 5.

15. V § 196 odst. 4 se slova „je nutno zároveň vyzvat“ nahrazují slovy „předseda senátu vyzve“.

16. V § 206 se na konci textu odstavce 1 doplňují slova „a uvedl, které skutečnosti považuje za nesporné“.

17. Za § 206 se vkládají nové § 206a až 206d, které znějí:

„§ 206a

(1) Po přednesení obžaloby a vyjádření poškozeného vyzve předseda senátu obžalovaného, aby se vyjádřil ke skutečnostem uvedeným v obžalobě, zejména zda se cítí být nevinný nebo vinný spácháním skutku anebo některého ze skutků uvedených v obžalobě, souhlasí s popisem skutku a jeho právní kvalifikací a s navrženým trestem, případně ochranným opatřením, a které skutečnosti považuje za nesporné; přitom jej poučí o následcích spojených s takovým vyjádřením. Dále jej upozorní na jeho právo prohlásit svou vinu a poučí jej o následcích spojených s takovým prohlášením. Pokud se obžalovaný k těmto skutečnostem vyjádřil již po doručení obžaloby, předseda senátu se jej dotáže, zda setrvává na svém vyjádření nebo zda je chce nějakým způsobem změnit.

(2) Vyjádření k obžalobě může za obžalovaného učinit i jeho obhájce, a to i když se hlavní líčení koná v nepřítomnosti obžalovaného, nemůže však za něj učinit doznání nebo prohlášení viny.

§ 206b

(1) Má-li předseda senátu vzhledem k okolnostem případu za to, že by bylo vhodné sjednání dohody o vině a trestu, poučí obžalovaného o možnosti takového postupu a o důsledcích s tím spojených. Poté zjistí stanovisko obžalovaného, státního zástupce a poškozeného, je-li přítomen, k takovému postupu. Vyjádří-li se státní zástupce a obžalovaný, že mají zájem jednat o dohodě o vině a trestu, předseda senátu hlavní líčení na nezbytnou dobu přeruší za účelem jejího sjednání mimo hlavní líčení; je-li to s ohledem

na okolnosti zapotřebí, hlavní líčení odročí. Návrh na sjednání dohody o vině a trestu může podat i státní zástupce nebo obžalovaný, předseda senátu není povinen takovému návrhu vyhovět.

(2) Dohodu o vině a trestu sjednává státní zástupce s obžalovaným a případně jeho obhájcem. Jednání o dohodě o vině a trestu se účastní též poškozený, pokud je přítomen při hlavním líčení. Při sjednávání dohody o vině a trestu státní zástupce postupuje přiměřeně podle § 175a. Bylo-li hlavní líčení odročeno, státní zástupce bez zbytečného odkladu po skončení jednání o dohodě o vině a trestu vyrozumí soud o výsledku jednání.

(3) Došlo-li k sjednání dohody o vině a trestu, pokračuje se v hlavním líčení. Státní zástupce nejprve přednese obsah sjednané dohody o vině a trestu a navrhne soudu její schválení. Nedošlo-li k dohodě o náhradě škody nebo nemajetkové újmy anebo o vydání bezdůvodného obohacení, státní zástupce na tuto skutečnost soud upozorní. Po přednesení návrhu na schválení dohody o vině a trestu se v hlavním líčení postupuje přiměřeně podle § 314q odst. 3 až 5 a § 314r.

(4) Pokud k sjednání dohody o vině a trestu nedošlo nebo soud dohodu o vině a trestu neschválí, pokračuje se v hlavním líčení na podkladě původní obžaloby. V dalším řízení se k sjednané dohodě o vině a trestu, včetně prohlášení viny obžalovaným učiněného pro účely jejího sjednání, nepřihlíží, ledaže obžalovaný požádá, aby takové prohlášení bylo posouzeno jako prohlášení viny podle § 206c.

§ 206c

(1) Pokud nedošlo k sjednání dohody o vině a trestu, může obžalovaný prohlásit, že je vinný spácháním skutku anebo některého ze skutků uvedených v obžalobě a že souhlasí s právní kvalifikací takového skutku uvedenou v obžalobě.

(2) Pokud obžalovaný učiní prohlášení podle odstavce 1, soud v rozsahu prohlášení postupuje přiměřeně podle § 314q odst. 3.

(3) Předseda senátu před rozhodnutím o přijetí prohlášení viny zjistí stanovisko státního zástupce, poškozeného a zúčastněné osoby, pokud jsou přítomni při hlavním líčení.

(4) Soud po prohlášení viny obžalovaným rozhodne, zda takové prohlášení přijímá nebo nepřijímá.

(5) Soud prohlášení viny nepřijme, není-li v souladu se zjištěným skutkovým stavem nebo zjistí-li, že v předchozím řízení došlo k závažnému porušení práv obviněného. Soud nemusí prohlášení viny přijmout, pokud takový postup nepovažuje za vhodný s ohledem na okolnosti případu a vyjádření ostatních stran.

(6) Pokud soud rozhodne, že prohlášení viny přijímá, zároveň v usnesení uvede, že se dokazování v rozsahu, v jakém obžalovaný prohlásil vinu, neprovede a bude provedeno pouze ve zbylém rozsahu; tím není dotčena možnost vyslýchat obžalovaného k účasti jiných osob na spáchaném skutku, ohledně kterého prohlásil vinu.

(7) Soudem přijaté prohlášení viny nelze odvolat. Skutečnosti uvedené v prohlášení viny nelze napadat opravným prostředkem.

(8) Pokud soud rozhodne, že prohlášení viny nepřijímá, k prohlášení viny se nepřihlíží.

§ 206d

Po zjištění stanoviska obviněného k obžalobě, nedošlo-li k sjednání dohody o vině a trestu ani k prohlášení viny obviněným, může soud rozhodnout o upuštění od dokazování těch skutečností, které státní zástupce a obviněný označili za nesporné, pokud s ohledem na ostatní zjištěné skutečnosti není závažného důvodu o těchto prohlášeních pochybovat.“.

18. V § 246 odst. 1 se na konci textu písmene b) doplňují slova „, nejde-li o výrok o vině v rozsahu, v jakém soud přijal jeho prohlášení viny“.

19. V § 278 se doplňuje odstavec 5, který zní:

„(5) Obnova řízení, které skončilo odsuzujícím rozsudkem nebo trestním příkazem, jímž byl uznán vinným spolupracující obviněný, se v neprospěch obviněného povolí též tehdy, pokud spolupracující obviněný v dalším řízení proti osobám, jímž je kladen za vinu zločin, který se spolupracující obviněný zavázal objasnit, poruší svůj závazek podle § 178a odst. 1.“.

20. V § 304 se dosavadní text označuje jako odstavec 1 a doplňuje se odstavec 2, který zní:

„(2) Obhájce nemůže se státním zástupcem sjednat dohodu o vině a trestu ani nemůže prohlásit vinu obviněného.“.

21. V § 314a se doplňují odstavce 3 a 4, které znějí:

„(3) Samosoudce má stejná práva a povinnosti jako senát a jeho předseda.

(4) Neveřejné zasedání samosoudce nekoná.“.

22. V § 314b odstavec 1 zní:

„(1) Pokud se ve věci konalo zkrácené přípravné řízení, trestní stíhání se zahajuje doručením návrhu na potrestání soudu.“.

23. V § 314b odst. 2 se za slovo „návrhu“ vkládají slova „na potrestání“ a slova „dále k tomu, které skutečnosti považuje za nesporné, a zda souhlasí s tím, aby takové skutečnosti nebyly v hlavním líčení dokazovány“ se nahrazují slovy „a dále zjistí jeho stanovisko ke skutečnostem uvedeným v návrhu na potrestání v rozsahu § 206a“.

24. V § 314b se odstavce 4 a 5 zrušují.

25. V § 314c odst. 1 písm. c) se slovo „zjednodušeného“ nahrazuje slovy „zkráceného přípravného“.

26. V § 314d odst. 2 se věta první zrušuje a věta druhá se nahrazuje větou „Pokud se ve věci konalo zkrácené přípravné řízení, při hlavním líčení se na přečtení protokolu o výsledku podezřelého (§ 179b odst. 3) užije § 207 odst. 2 obdobně.“.

27. V § 314e odst. 1 se slova „ve zjednodušeném“ nahrazují slovem „v“.

28. V § 314e se za odstavce 5 vkládá nový odstavec 6, který zní:

„(6) Trestním příkazem lze

a) upustit od potrestání (§ 46 trestního zákoníku),

b) podmíněně upustit od potrestání s dohledem (§ 48 trestního zákoníku), nebo

c) upustit od uložení souhrnného trestu (§ 44 trestního zákoníku), a to i v případě, byl-li předchozí trest uložen rozsudkem.“.

Dosavadní odstavce 6 a 7 se označují jako odstavce 7 a 8.

29. V § 314f se doplňuje odstavec 3, který zní:

„(3) Samosoudce opraví v trestním příkaze kdykoliv i bez návrhu písařské chyby a jiné zjevné nesprávnosti. Ustanovení § 131 a 133 se užívají přiměřeně.“.

30. V § 314o odst. 1 písm. b) a v § 314p odst. 3 písm. f) se za slovo „obhájce,“ vkládají slova „ačkoli ho podle zákona mít měl,“.

31. V § 314r odst. 3 se na konci textu věty druhé doplňují slova „, nelze-li dosáhnout nového znění dohody o vině a trestu ihned“.

ČÁST TŘETÍ

Změna zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Čl. IV

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění zákona č. 105/2013 Sb., zákona č. 141/2014 Sb., zákona č. 86/2015 Sb., zákona č. 375/2015 Sb., zákona č. 135/2016 Sb., zákona č. 183/2016 Sb., zákona č. 455/2016 Sb., zákona č. 55/2017 Sb. a zákona č. 183/2017 Sb., se mění takto:

1. Za § 22 se vkládá nový § 22a, který včetně nadpisu zní:

„§ 22a

Podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti, zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži a zákazu přijímání dotací a subvencí

(1) Po výkonu poloviny trestu zákazu činnosti, zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži nebo zákazu přijímání dotací a subvencí může soud podmíněně upustit od výkonu jeho zbytku, jestliže odsouzená právnická osoba v době výkonu trestu svou další činností prokázala, že dalšího výkonu tohoto trestu není třeba, zejména pokud doloží účinný soubor opatření zajišťujících dodržování právních norem a směřujících k předcházení

trestné činnosti včetně provedených nápravných opatření vedoucích k zamezení rizika opětovného spáchání stejné nebo podobné trestné činnosti, za kterou byla odsouzena.

(2) Při podmíněném upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti, zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži nebo zákazu přijímání dotací a subvencí soud stanoví zkušební dobu na jeden rok až na deset let, nikoliv však na dobu kratší než zbytek trestu; zkušební doba počíná právní mocí rozhodnutí o tomto upuštění.

(3) Ustanovení § 91 odst. 1 až 3 trestního zákoníku se použije přiměřeně.“.

2. § 27 zní:

„§ 27

(1) Na odsouzenou právnickou osobu se hledí, jako by nebyla odsouzena, jakmile byl

- a) trest vykonán,
- b) trest nebo jeho zbytek prominut, nebo
- c) výkon trestu promlčen.

(2) Na právnickou osobu odsouzenou pro zvlášť závažný zločin k trestu propadnutí majetku nebo k trestu zákazu činnosti, zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži anebo zákazu přijímání dotací a subvencí, pokud jejich délka činí alespoň pět let, se hledí, jako by nebyla odsouzena, jestliže ode dne uvedeného v odstavci 1 uplynuly tři roky.“.

3. Za § 37 se vkládá nový § 37a, který včetně nadpisu zní:

„§ 37a

Trestní příkaz

Trestním příkazem lze právnické osobě uložit tyto tresty:

- a) peněžitý trest,
- b) trest propadnutí věci,
- c) trest zákazu činnosti do pěti let,
- d) trest zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži do pěti let,
- e) trest zákazu přijímání dotací a subvencí do pěti let, a
- f) trest uveřejnění rozsudku.“.

ČÁST ČTVRTÁ

ÚČINNOST

Čl. V

Tento zákon nabývá účinnosti prvním dnem druhého kalendářního měsíce následujícího po jeho vyhlášení.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

Obecná část

Zhodnocení platného právního stavu, odůvodnění hlavních principů a vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy

Návrh zákona přichází s určitými změnami jak v oblasti trestního práva hmotného, tak i v oblasti trestního práva procesního.

V oblasti trestního práva hmotného jde zejména o redefinování jednotlivých hranic škody, neboť jejich výše byla stanovena před 17 lety a za tu dobu se vzdálila ekonomické realitě, čímž dochází k faktickému rozšiřování kriminalizace. To se týká nejen hranice škody nikoli nepatrné, kdy jsou díky tomu určitá bagatelní jednání posuzována jako trestný čin, třebaže by svojí závažností měla být posuzována spíše jako přestupek a měla tak být řešena prostředky práva správního, ale též i dalších hranic škody, včetně škody velkého rozsahu.

V oblasti trestního práva procesního pak návrh především posiluje roli stran v řízení před soudem, kdy v návaznosti na určitá prohlášení obviněného by mohly být vymezeny sporné otázky již na počátku hlavního líčení, což povede k významnému usnadnění a urychlení jeho dalšího průběhu.

Návrhem dochází rovněž i k odstranění určité tvrdosti zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (problematika zahlazení odsouzení).

I. K hranicím výše škody

Stanovení pevných hranic výše škody bylo do trestního zákona zavedeno jeho novelou provedenou zákonem č. 175/1990 Sb. s účinností od 1. července 1990. Základem pro stanovení výše škody byla tzv. nejnižší měsíční mzda pro účely trestního zákona, která vycházela z nařízení vlády ČSFR č. 258/1990 Sb., o stanovení nejnižší měsíční mzdy pro účely trestního zákona, kde byla vymezena částkou 1 600 Kčs. Jednotlivé výše škod představovaly určité násobky této nejnižší měsíční mzdy. Uvedené nařízení vlády bylo od 29. listopadu 1991 nahrazeno nařízením vlády č. 464/1991 Sb., o stanovení nejnižší měsíční mzdy pro účely trestního zákona. Hranice škody nikoli nepatrné byla tímto nařízením vlády stanovena na 2 000 Kčs, což odpovídalo výši minimální mzdy v období únor 1991 až leden 1992. Nařízení vlády č. 464/1991 Sb. nebylo po celou dobu jeho platnosti a účinnosti (tj. do 1. 1. 2002) nikdy novelizováno, nicméně od 1. ledna 1994 došlo zákonem č. 290/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, v trestním zákoně ke změně příslušných násobků této měsíční mzdy.

Dne 1. ledna 2002 nabyla účinnosti novela trestního zákoníku provedená zákonem č. 265/2001 Sb., která stanovila hranice výše škody pevnými částkami (hranice výše škody nikoli nepatrné byla stanovena na 5 000 Kč, tj. přibližně odpovídala tehdejší minimální mzdě). Trestní zákoník účinný od 1. ledna 2010 převzal způsob stanovení jednotlivých hranic škod i jejich výši (viz § 138 tr. zák.).

Poslední stanovení trestněprávně relevantních hranic škody proběhlo tedy s účinností od 1. ledna 2002, tedy před více než sedmnácti lety. V mezidobí přitom došlo k významnému navýšení míry inflace, a to více než o 30 %, aniž by tento fakt měl jakýkoli dopad na citované ustanovení. To vede ke skrytému, ale velmi citlivému zostřování trestní represe a faktické kriminalizaci jednání, jež by v roce 2001 parametry trestného činu rozhodně neměla.

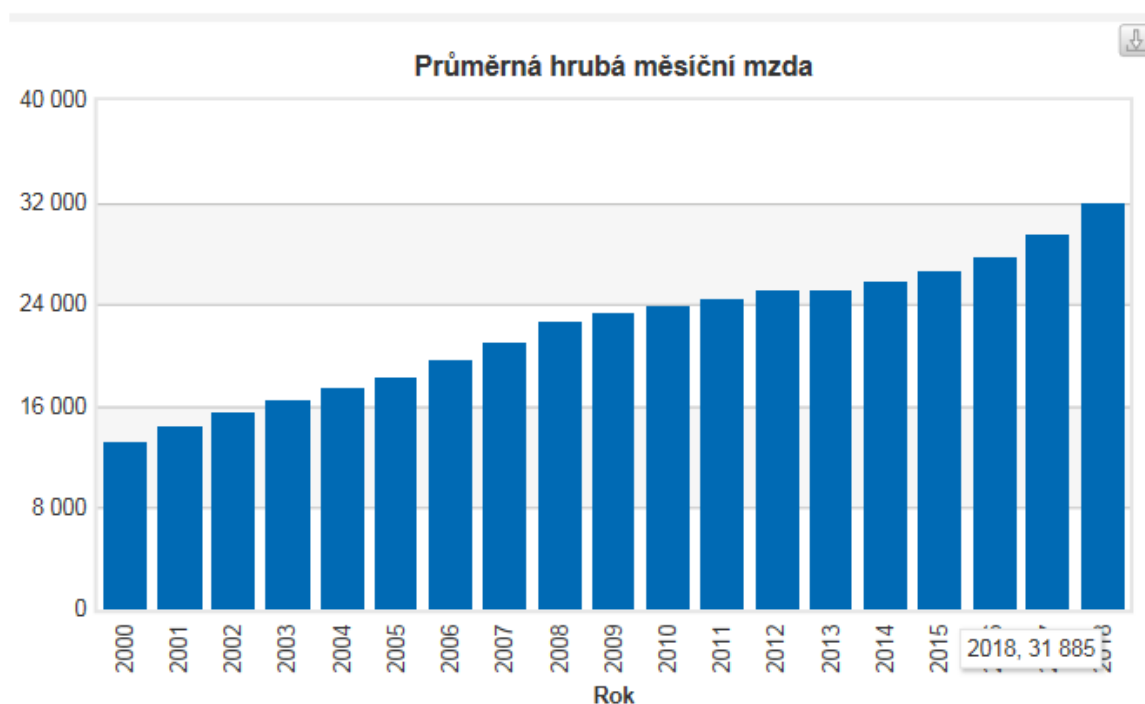
Jak bylo uvedeno, výše hranice škody stanovená nařízením vlády č. 464/1991 Sb. i zákonem č. 265/2001 Sb. korespondovala s tehdejší minimální mzdou, z těchto důvodů se současné úvahy o změně právní úpravy odvíjí rovněž od tohoto ukazatele.

Výše minimální mzdy (základní sazby) je zachycena v následující tabulce:

2002 leden	5 700 Kč
2003 leden	6 200 Kč
2004 leden	6 700 Kč
2005 leden	7 185 Kč
2006 leden	7 570 Kč
2006 červenec	7 955 Kč
2007 leden	8 000 Kč
2013 srpen	8 500 Kč
2015 leden	9 200 Kč
2016 leden	9 900 Kč
2017 leden	11 000 Kč
2018 leden	12 200 Kč
2019 leden	13 350 Kč

Z uvedeného plyne, že od 1. 1. 2002 došlo k nárůstu minimální mzdy na více jak dvojnásobek (+167 %).

Obdobnou dynamiku vykazuje i hrubá měsíční mzda, která v r. 2002 činila 15 524 Kč a v r. 2018 již 31 885 Kč (+ 98 %).

Z údajů Českého statistického úřadu dále vyplývá, že od roku 2002, kdy byla naposledy hranice výše škody v trestním řízení zvyšována, došlo do současné doby k inflaci cca 39 %.

Z ekonomických ukazatelů vyplývá, že jako odůvodněný se jeví návrh na zvýšení všech škod na dvojnásobek.

Počet věcí, které po zvýšení hranice škody nikoli nepatrně přestanou být soudně trestnými, ale budou postižitelné jako přestupky, nelze určit zcela přesně, neboť chybí přesné statistické údaje. Přesto však je možné učinit na základě dostupných statistických údajů určitý kvalifikovaný odhad.

Statistické údaje Policie České republiky:

Počty registrovaných skutků na území ČR						
takticko-statistická klasifikace (TSK)	2016		2017		2018	
	celkem	se škodou	celkem	se škodou	celkem	se škodou
		< 5-10 tis. Kč*		< 5-10 tis. Kč*		< 5-10 tis. Kč*
krádeže (§ 205/1a)	14 707	5 042	13 580	4 627	11 177	3 783
511 podvod (§ 209)	5 289	1 091	5 074	1 131	4 379	835
521 zpronevěra (§ 206)	725	144	714	121	544	84
530 neoprávněné užívání cizí věci (§ 207) - mimo mot. vozidla	42	1	36	6	2	0
588 zatajení věci (§ 219)	2 208	899	2 188	879	1 975	736
589 poškození cizí věci (§ 228)	10 283	2 257	10 192	2 268	8 368	1 761
590 pytláctví (§ 304)	83	12	55	6	52	5
813 neopráv. užívání cizí věci mimo mot. voz. (§ 207)	3	0	4	0	2	0
814 poškoz. cizí věci (§ 228)	5	0	10	1	3	1
815 podvody v sociálním zab. a nemoc. pojištění (§ 209)	643	190	751	222	613	172
819 zkrácení daně (§ 240) *50-100tis	1 043	76	1 107	70	1 161	72
829 zpronevěra (§ 206)	2 006	172	1 813	129	1 420	87
830 podvod (§ 209)	4 547	493	3 678	367	2 959	309
885 nesplnění oznam. povin. v daňovém řízení (§ 243) *50-100tis	0		1		2	1
886 neodvedení daně, pojist. na sociál. zabez. , ... (§ 241) *50-100tis	510	112	660	166	626	157
Součet skutků	42 094	10489	39 863	9993	33 283	7846

Statistické údaje resortu Ministerstva spravedlnosti:

§	2016		2017		2018	
	stíháno + ZPŘ	obžalováno + návrh na potrestání	stíháno + ZPŘ	obžalováno + návrh na potrestání	stíháno + ZPŘ	obžalováno + návrh na potrestání
205/1a	5 061	4 646	4 474	4 095	4 259	3 930
206/1	1 050	911	958	836	807	699
209/1	2 530	2 216	2 327	1 974	1 876	1 564
210/2	20	15	65	40	40	35
216/1	8	8	16	15	16	15
216/2	54	54	47	43	39	37
219/1	477	331	424	301	399	283
228/1	3 618	3 248	3 367	2 988	3 446	3 048
253/1	1	1	2	2	1	1
304/1	10	7	11	9	9	6
269/1	1	0	0	0	3	2
270/1	58	32	48	28	49	23
součet	12 888	11 469	11 739	10 331	10 944	9 643

Ze shora uvedených údajů vyplývá, že z trestního do přestupkového řízení by se ročně dostalo cca 5 až 10 000 věcí. Současně je však třeba uvést, že se ale z podstatné části jedná o věci s neznámým pachatelem, kdy k zátěži přestupkových orgánů obcí nedojde. Lze jen odhadovat, že reálně by se tak zatížení obcí novými přestupkovými věcmi mohlo ročně týkat 3 až 5 000 věcí.

Ze Zprávy o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2017¹ však vyplývá, že „policisty služby pořádkové policie bylo v roce 2017 zjištěno celkem 674.828 (-105.405) přestupků podle zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích. Výrazně nejvíce přestupků bylo zjištěno na úseku bezpečnosti a plynulosti silničního provozu podle § 125c zákona č. 361/2000 Sb., o silničním provozu, (včetně alkoholu a silničního hospodářství), a to 429.400 (-83.461), což je 63,63 % ze všech přestupků. Dále následují přestupky proti majetku podle § 8 zákona o některých přestupcích, kterých bylo zjištěno 104.009 (-13.672), a přestupky na úseku veřejného pořádku a občanského soužití podle § 5 a § 7 zákona o některých přestupcích, kterých bylo 98.026 (-5.788). Ostatních přestupků bylo zjištěno 34.913 (+10.630). Přestupků na úseku ovlivnění alkoholem a jinými toxikomaniemi podle zákona o silničním provozu bylo zjištěno 15.595 (-2.537).“

Reálné dopady na přestupkové orgány by tedy znamenaly navýšení o 3 až 5 % agendy proti stávajícímu stavu. Zde je ale třeba současně upozornit (a jak vyplývá ze shora citované zprávy), že v roce 2017 došlo proti roku 2016 k poklesu počtu přestupků proti majetku o cca 12 % a že dochází i k poklesu registrované kriminality.

¹ Dostupná na <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>

II. K rozšíření možných prohlášení obviněného

Na základě inspirace dosavadními pracemi na rekodifikaci trestního řádu se navrhuje posílit roli stran v řízení před soudem, konkrétně významněji je zapojit do průběhu řízení na počátku hlavního líčení před zahájením dokazování.

Pokud by se obviněný se státním zástupcem zcela shodl na vině (v otázkách skutkových i právních), trestu a dalších výrocích, byla by sjednána dohody o vině a trestu. Pokud by se shodli jen na vině (v otázkách skutkových i právních), nikoli však na trestu a dalších výrocích, navrhuje se zavést institut prohlášení viny (další trestní řízení by se pak vedlo jen pro účely rozhodnutí o sankci). Poslední možností by bylo prohlášení některých skutečností za nesporné, pokud by se strany shodly (alespoň zčásti) na skutku, nikoli však již i na vině (rozpor by byl v určité části skutkového děje, popř. pouze v právní kvalifikaci jinak souhlasně prohlášených skutkových okolností). Takové jasné vymezení sporných otázek na počátku hlavního líčení povede k významnému usnadnění a urychlení jeho dalšího průběhu.

Některé z těchto prvků již současný trestní řád zná, navrhuje se však jejich doplnění a rozšíření.

II.a K prohlášení některých skutečností za nesporné

V současné právní úpravě je možné prohlásit za nesporné některé skutečnosti ve dvou případech:

- a) byl-li soudu s doručením návrhu na potrestání předán zadržený podezřelý, soudce jej do 24 hodin vyslechne jako obviněného, zejména k okolnostem zadržení a důvodům vazby, dále k tomu, které skutečnosti považuje za nesporné, a zda souhlasí s tím, aby takové skutečnosti nebyly v hlavním líčení dokazovány (§ 314b odst. 2 tr. řádu),
- b) v rámci hlavního líčení ve zjednodušeném řízení (§ 314d odst. 2 tr. řádu).

Není však zřejmě důvodu, proč neumožnit, aby obviněný mohl prohlásit některé skutečnosti za nesporné nejen ve zkráceném řízení, ale obecně i ve standardním řízení, tj. v rámci hlavního líčení.

II.b K dohodě o vině a trestu

Dohoda o vině a trestu byla zavedena do právního řádu České republiky novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 193/2012 Sb.

Tato novela zavedla možnost sjednat mezi státním zástupcem a obviněným a případně poškozeným dohodu obsahující popis skutku, jeho kvalifikaci, výměru trestu, resp. jiné sankce, a náhradu škody, kterou státní zástupce předloží soudu ke schválení. Základní podmínkou zahájení jednání o dohodě o vině a trestu je skutečnost, že výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný. Aby dohoda mohla být uzavřena, musí být splněny ještě dvě další základní podmínky, a to výslovné prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a neexistence důvodných pochybností o pravdivosti tohoto prohlášení. V případě, kdy by

k uzavření či ke schválení dohody nedošlo, nelze toto prohlášení obviněného považovat za doznání ke spáchání trestného činu a nelze jej použít jako důkaz v dalším řízení.

Následně státní zástupce podá příslušnému soudu návrh na schválení uzavřené dohody o vině a trestu, přičemž nedošlo-li k dohodě o náhradě nároků uplatněných poškozeným, upozorní soud i na tuto skutečnost. Soud posoudí, zda dohoda o vině a trestu byla uzavřena v souladu se zákonem, přitom nesmí zasahovat do jejího obsahu. Soud může návrh pro závažné procesní vady odmítnout, pak se věc vrací do stádia přípravného řízení. Dospěje-li soud k závěru, že uzavřená dohoda o vině a trestu je obsahově správná a přiměřená z hlediska souladu se zjištěným skutkovým stavem a z hlediska druhu a výše navrženého trestu, případně ochranného opatření, jakož i správná z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody, a nezjistí-li závažnému porušení práv obviněného při sjednávání dohody o vině a trestu, pak tuto dohodu schválí rozsudkem, ve kterém uvede výrok o vině a trestu, případně ochranném opatření a náhradě škody.

Dohodu o vině a trestu lze v současné době sjednat pouze u trestných činů, které nejsou zvlášť závažnými trestnými činy, tedy u přečinů a zločinů, u nichž horní hranice odnětí svobody nedosahuje 10 let. Dohodu nelze sjednat v řízení proti uprchlému a v řízení ve věci mladistvého, který nedovršil osmnáct let věku.

Jak plyne ze Zprávy o činnosti státního zastupitelství za rok 2017, institut dohody o vině a trestu se v praxi příliš nerozšířil. Jak je uvedeno v citované zprávě, „*návrhy na schválení dohody o vině a trestu byly v roce 2017 aplikovány ve vztahu k 116 osobám (+21 oproti roku 2016), což činí 0,15 % všech stíhaných osob a osob, ohledně nichž bylo konáno zkrácené přípravné řízení. Uvedený institut nebyl využit ani ohledně jediné právnické osoby (-1). U 110 osob (+21) se tak stalo ve vyšetřování a ve vztahu k 6 osobám (0) ve zkráceném přípravném řízení*“.

Rok	Návrhy na schválení dohody o vině a trestu ve vyšetřování	Návrhy na schválení dohody o vině a trestu ve zkráceném přípravném řízení	Návrhy na schválení dohody o vině a trestu celkem
2012	24	5	29
2013	103	15	118
2014	79	7	86
2015	107	6	113
2016	89	6	95
2017	110	6	116

Jako důvod pro určitou neochotu využívat tento institut Zpráva o činnosti uvádí, že „*u dosud netrestaných osob, které se doznají a uhradí škodu, nebo učiní jiné opatření k jejímu uhrazení, je využíván institut podmíněného zastavení trestního stíhání. Obvinění mnohdy také spoléhají*

na to, že jim nebude prokázán celý rozsah trestné činnosti, takže pak chybí náležitá motivace k použití dohody o vině a trestu, převažuje taktika obhajoby trvat na projednání a rozhodnutí trestní věci soudem. Dalším aspektem je zvýšení nákladů řízení, protože při sjednávání dohody o vině a trestu i u méně závažné trestné činnosti musí mít obviněný obhájce, a značná administrativní náročnost postupu při sjednání dohod o vině a trestu má potom negativní vliv na délku přípravného řízení“.

Vedle „konkurence“ s odklony v užším slova smyslu, která je zmíněna v uvedené Zprávě o činnosti státního zastupitelství, je třeba poukázat i na skutečnost, že rozsah případů, ve kterých může být dohoda o vině a trestu sjednána, se do značné míry překrývá s okruhem případů, kdy lze využít jiné jednodušší postupy (vydání trestního příkazu, a to zpravidla po podání návrhu na potrestání po zkráceném přípravném řízení). Hlavní překážka většího využívání institutu dohody o vině a trestu je tedy spatřována především v omezení tohoto institutu, který nelze využít v řízení o zvláště závažných zločinech. Pokud by toto omezení odpadlo, mohlo by se ulehčit okresním soudům projednávajícím takové trestné činy, jako jsou loupež podle § 173 odst. 1 tr. zák., těžké ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 tr. zák. či znásilnění podle § 185 odst. 1, 2 tr. zák. (přitom zvláště u tohoto trestného činu se takový způsob vyřízení věci může jevit v konkrétním případě jako nadmíru vhodný, neboť by nedocházelo k sekundární viktimizaci oběti, která by tak nebyla podrobována výslechu ve veřejném hlavním líčení, potrestání pachatele by bylo dosaženo snadnější cestou). Vhodné by to ale bylo především v řízení u krajských soudů jako soudů prvního stupně, u nichž prakticky nepřichází (až na výjimky) v úvahu využití žádného jiného alternativního řešení trestní věci. Přitom i zde jsou projednávány případy, u nichž by dohoda o vině a trestu možná byla, zejména pokud by obviněný věděl, že zjednodušení řízení může být honorováno zmírněním trestu. Především by takový postup měl smysl v případech spolupracujícího obviněného podle § 178a tr. řádu, kde by to byl státní zástupce, jenž by s ohledem na význam spolupráce mohl dohodnout i náležitý trest a nebyl by odkázán na posouzení věci soudem, který jinak při běžném projednání věci není návrhem státního zástupce na uložení určitého druhu či výše trestu vázán.

V této souvislosti lze ostatně vzpomenout, že původní vládní návrh, kterým byla dohoda o vině a trestu do českého právního řádu zakotvena, počítal s možností sjednat dohodu o vině a trestu v zásadě u všech trestných činů [s výjimkou zločinů podle části druhé hlavy IX a XIII trestního zákoníku a trestných činů, kterými byla nebo měla být způsobena úmyslně smrt, nejde-li o trestný čin zabití (§ 141 trestního zákoníku) nebo o trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou (§ 142 trestního zákoníku)], přičemž k uvedenému omezení došlo až na půdě Poslanecké sněmovny z důvodu určité „opatrnosti“ při zavádění tohoto zcela nového institutu. Nemožnost sjednat dohodu o vině a trestu u zvláště závažných zločinů navrhovalo Ministerstvo spravedlnosti zrušit již v roce 2013, se zrušením této limitace počítá i Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023, kde se zmiňuje, že změna institutu dohody o vině a trestu by „měla umožnit jeho aplikaci i na zvláště závažné zločiny, neboť činnost organizované zločinecké skupiny je většinou takto klasifikována“.

Okruh případů by nadále neměl být vůbec nijak omezován a měla by být dána možnost zohlednit ochotu sjednat dohodu o vině a trestu v úvahách o trestu (podobně, jako to umožňuje slovenská úprava).

Rovněž tak využívání dohody o vině a trestu v samosoudcovských věcech, v nichž navíc je zpravidla konáno zkrácené přípravné řízení (tímto způsobem se přitom projedná zhruba polovina všech trestních věcí), prakticky znemožňuje i důvod nutné obhajoby stanovený v § 36 odst. 1 písm. d) tr. řádu, neboť není reálné předpokládat, že i v případě doznání

obviněného či podezřelého v přípravném řízení bude nejprve policejní orgán, resp. posléze státní zástupce, vyzývat obviněného se stanovením lhůty ke zvolení obhájce, následně mu jej nechávat soudem ustanovit, a to jen vzhledem k hypotetické možnosti, že by obviněný později byl ochoten přistoupit na dohodu o vině a trestu. Kromě toho, že se tím trestní řízení prodražuje (obviněnému, potažmo státu, má-li obviněný nárok na obhajobu bezplatnou), a to i ve věcech zcela bagatelních, kde jinak je běžně rozhodnuto trestním příkazem, řízení se tak i těmito kroky komplikuje a prodlužuje. Při srovnání běžného postupu a postupu se sjednáním dohody o vině a trestu se jeví na první pohled jako výrazně jednodušší, rychlejší i hospodárnější ten prvně uvedený, a to jak pro policejní orgán, tak i pro státního zástupce a konečně i pro soud. Zavedení nutné obhajoby pro sjednávání dohody o vině a trestu bylo přitom odůvodňováno především tvrzenou odbornou náročností spojenou s právní kvalifikací jednání a s podáváním kvalifikovaného návrhu trestu, případně ochranného opatření, a návrhu na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. Jestliže je ale uznáváno, že osoba, proti níž se trestní řízení vede, je schopna samostatně posoudit, zda bude či nebude podávat odpor proti trestnímu příkazu nebo odvolání proti rozsudku, není důvodu, proč předpokládat, že de facto to samé nebude schopna učinit v rámci sjednávání dohody o vině a trestu.

Ze strany praxe zaznívá rovněž požadavek, aby bylo možné dohodu o vině a trestu sjednat i ve fázi v řízení před soudem před zahájením hlavního líčení, popř. na jeho počátku před zahájením dokazování. Teprve až po podání obžaloby, která nově bude obsahovat i návrh na uložení konkrétního druhu a výše trestu, bude mít obviněný představu o tom, jak na možné jeho potrestání nahlíží státní zástupce. Pokud bude obviněný znát názor státního zástupce na uložení konkrétního druhu trestu v konkrétní výměře, lze předpokládat i jeho vyšší ochotu k uzavírání takové dohody (jeho dnešní neochota často pramení z obavy z přísného postižení, ačkoli ani státní zástupce, ani soud přísný trest, zpravidla nepodmíněný trest odnětí svobody, nechtějí uložit a zvažují pouze tresty alternativní).

II.c K prohlášení viny

Prohlášení viny je novým institutem, který dosud v českém právním řádu zakotven není; jeho zakotvení nicméně se předpokládá v rámci rekodifikace trestního práva procesního. Bude se týkat jak skutkových otázek, tak i právní kvalifikace, nikoli však trestu nebo ochranného opatření. Půjde tak o jakýsi mezistupeň mezi označením určitých skutečností za nesporné a dohodou o vině a trestu.

Kromě časového a tím i kladného finančního dopadu budou mít tyto možnosti i pozitivní vliv na situaci svědků, kteří nebudou muset u hlavního líčení svědčit, čímž (v případě, kdy je svědek obětí trestného činu) dojde ke snížení rizika jeho sekundární viktimizace. Pokud se jak obžalovaný, tak i státní zástupce shodnou na určitých skutečnostech jako na nesporných, pokud obviněný prohlásí svoji vinu nebo pokud dojde ke sjednání dohody o vině a trestu, soudní řízení se zrychlí. Tato prohlášení nebude soud povinen přijmout, zejména pokud s ohledem na ostatní zjištěné skutečnosti je důvod o těchto prohlášeních pochybovat.

Předpokládaný hospodářský a finanční dopad, dopady na státní rozpočet a rozpočty krajů a obcí

Jak bylo uvedeno shora, navrhované zvýšení hranice škody nikoli nepatrné povede k mírnému, nikoli však k výraznému nárůstu přestupkové agendy odhadem o cca 3 až 5 %, a to ale za situace, kdy dochází k poklesu jak registrované kriminality, tak k poklesu registrovaných přestupků.

Některé změny v oblasti trestního řízení budou mít pozitivní ekonomický dopad (úspory spočívající v omezení dokazování, rozšířením využívání dohody o vině a trestu nebude muset být konáno hlavní líčení ve větší míře apod.).

Soulad návrhu zákona s mezinárodními smlouvami podle čl. 10 Ústavy a s ústavním pořádkem České republiky, s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie, obecnými právními zásadami práva Evropské unie a judikaturou ESLP

Návrh plně respektuje požadavek uvedený v čl. 39 Listiny základních práv a svobod, který stanoví výhradu zákona pro vymezení, jaká jednání jsou trestným činem a jaký trest nebo jiné újmy na právech nebo majetku lze za jeho spáchání uložit. Návrh je rovněž v souladu s čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, podle kterého lze státní moc uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví a s čl. 2 odst. 3 Ústavy, podle něhož státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon.

Navrhované změny respektují požadavky na právo na spravedlivý proces podle čl. 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a svobod, zejména pak posilují právo na projednání záležitosti v přiměřené lhůtě tak, jak je zakotveno v

- a) Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod - čl. 6 bod. 1 („každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem...“),
- b) Mezinárodním paktu o politických a občanských právech - čl. 14 bod. 3, písm. c, („každý má být souzen bez zbytečného odkladu“), či v
- c) Listině základních práv a svobod - čl. 38 („každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů...“).

Předpisy Evropské unie, judikatura soudních orgánů Evropské unie ani obecné právní zásady práva Evropské unie se dané problematiky nedotýkají. Tuto oblast neupravují ani jiné mezinárodní smlouvy, jimiž je Česká republika vázána.

Předpokládané dopady navrhované právní úpravy na podnikatelské prostředí České republiky, sociální dopady, včetně dopadů na rodiny a dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny, a dopady na životní prostředí

Navrženou právní úpravou dochází k dekriminalizaci části jednání, které se stalo trestným činem díky neustálým rozevíráním nůžek mezi fixně nastavenými hranicemi škody a obecnou cenovou hladinou. V důsledku tohoto stavu tak došlo k tomu, že na část protiprávních jednání se časem začaly aplikovat nástroje trestního práva, třebaže se jedná o jednání, u kterého by měl být postačující postih prostředky práva správního.

Některé změny v oblasti trestního řízení mohou mít vedle pozitivního ekonomického dopadu (úspory spočívající v omezení dokazování, rozšířením využívání dohody o vině a trestu

nebude muset být konáno hlavní líčení ve větší míře apod.) i příznivý dopad na svědky a jiné osoby, kteří se nebudou muset v důsledku některých změn již účastnit hlavního líčení (např. v důsledku umožnění prohlásit některé skutečnosti za nesporné). Některá z navrhovaných opatření tak rovněž přispějí ke zmírnění rizika sekundární viktimizace obětí trestných činů.

Navržená právní úprava není spojena s dopady na specifické skupiny obyvatel.

Navržená právní úprava nepředpokládá žádné dopady na životní prostředí.

Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen

Navržená právní úprava nemá bezprostřední, ani sekundární dopady na rovnost mužů a žen a nevede k diskriminaci jednoho z pohlaví, neboť nijak nerozlišuje, ani nezvýhodňuje jedno z pohlaví a nestanoví pro ně odlišné podmínky.

Navržená právní úprava neupravuje vztahy, které by se dotýkaly zákazu diskriminace ve smyslu antidiskriminačního zákona (tj. nerovného zacházení či znevýhodnění některé osoby z důvodu rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženského vyznání, víry či světového názoru). Lze proto konstatovat, že právní úprava obsažená v návrhu zákona nemá žádné dopady ve vztahu k zákazu diskriminace.

Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Předložený návrh v této oblasti stávající úpravu nikterak nemění, dopady na problematiku ochrany soukromí a osobních údajů se nepředpokládají. Orgány činné v trestním řízení budou postupovat podle dosavadních procesních pravidel, která jim nyní umožňují v zákonem stanovených případech zasahovat do soukromí osob a pro potřeby příslušného řízení nakládat s osobními údaji osob. Předložený návrh se specificky nedotýká ochrany soukromí a osobních údajů a v této oblasti stávající úpravu nikterak nemění, tudíž se dopady na problematiku ochrany soukromí a osobních údajů nepředpokládají.

Navrhovaná právní úprava je v souladu s právními předpisy na ochranu osobních údajů.

Zhodnocení korupčních rizik

Předkládaný návrh zákona oproti dosavadní právní úpravě korupční rizika nijak nezvyšuje a ani s ním nejsou spojena nová korupční rizika. Navrhovaná právní úprava není spojena s vyššími korupčními riziky, než kterým čelí orgány činné v trestním řízení obecně. Korupční riziko pro ně není nové, je přítomno i při účinnosti stávající právní úpravy; prostředky ochrany proti tomuto riziku jsou tudíž obsaženy již ve stávající právní úpravě. Kromě těchto pojištění se čelí případnému korupčnímu riziku i hrozbou trestního stíhání toho, kdo úplatek nabídl, poskytl nebo slíbil, jakož i toho, kdo si dal úplatek slíbit nebo přijal.

Zhodnocení dopadů na bezpečnost nebo obranu státu

Navrhovaná úprava nemá dopady na bezpečnost ani obranu státu.

Zvláštní část

K části první – změna trestního zákoníku

K bodu 1 (§ 39 odst. 1)

Ustanovení § 39 tr. zák. upravuje základní zásady pro ukládání trestů a konkretizuje základní pravidlo o přiměřenosti ukládání všech trestních sankcí obsažené v § 38 odst. 1 tr. zák. Jedná se tak o základní směrnicí pro úvahy soudu o stanovení druhu a výše trestu, stejně tak jako pro úvahy státního zástupce při sjednávání dohody o vině a trestu [viz § 175a odst. 6 písm. f) tr. řádu – „dohoda o vině a trestu obsahuje ... v souladu s trestním zákoníkem sjednaný druh, výměru a způsob výkonu trestu“].

Třebaže postoj pachatele k jeho trestné činnosti lze již dnes hodnotit v rámci polehčujících okolností demonstrativně uvedených v § 41 tr. zák. (viz § 39 odst. 3 tr. zák.), navrhuje se výslovně mezi kritéria, která je třeba při úvahách o druhu a výši trestu zohlednit, doplnit i postoj pachatele k trestnému činu v trestním řízení, zda sjednal dohodu o vině a trestu, prohlásil svou vinu nebo označil rozhodné skutečnosti za nesporné.

Může tak dojít k určitému zmírnění trestu ukládanému tomu pachateli, který zjednodušil trestní řízení svým postojem k činu, přičemž by se však mělo přihlížet i k ostatním okolnostem případu, včetně toho, zda tento přístup pachatele je důsledkem jeho náhledu na vlastní kriminální činnost a důsledkem kritického postoje k ní, a lze jej tak považovat za projev snahy po nápravě, nebo zda jde pouze o ryze formální prohlášení učiněné pod tíhou ostatních důkazů účelově s vidinou určité „bonifikace“.

Touto cestou se tak umožní lépe individualizovat trest, přičemž toto zohlednění postoje pachatele se může promítnout jak do úvah o stanovení trestu v nižší výměře, tak ve volbě trestu alternativního apod. Ve vztahu k trestu odnětí svobody pak může prohlášení viny či sjednání dohody o vině a trestu vést i k uložení trestu pod dolní hranicí trestní sazby (viz návrh § 58 odst. 2 a 3 tr. zák.).

K bodům 2, 6 a 7 (§ 40 odst. 2 a § 58 odst. 4 až 7)

Legislativně technická úprava vyplývající z vložení nového odstavce do § 58.

K bodu 3 [§ 41 písm. l)]

Jako novou výslovně upravenou polehčující okolnost se navrhuje zakotvit doznání pachatele k činu. Tato polehčující okolnost bude pak významná pro ochotu obviněného doznat čin, učinit prohlášení viny či sjednat dohodu o vině a trestu. Současný trestní zákoník polehčující okolnost spočívající v doznání pachatele výslovně neobsahuje, doznání je pouze součástí některých polehčujících okolností výslovně zakotvených v § 41 tr. zák. [oznámení trestného činu, napomáhání při objasňování své trestné činnosti, spolupracující obviněný, upřímná lítost – viz § 41 písm. k) až n) tr. zák.]. I nadále bude platit, že význam doznání bude muset být posuzován s ohledem na další okolnosti případu, tj. nemělo by se jednat o jednání účelové, ale o jednání, které bude svědčit o uvědomění si viny pachatelem, o jeho kritickém pohledu na spáchaný čin a o jeho snaze po nápravě.

K bodům 4 a 5 (§ 58 odst. 2 a 3)

Sjednání dohody o vině a trestu není v současné právní úpravě v rámci pravidel pro ukládání trestů výslovně zohledněno.

Soud dohodu o vině a trestu neschválí, je-li nesprávná nebo nepřiměřená z hlediska druhu a výše navrženého trestu (§ 314r odst. 2 tr. řádu), druh a výše trestu navržený v dohodě přitom musí být dohodnut v souladu s trestním zákoníkem [viz § 175a odst. 6 písm. f) tr. řádu]. Prohlášení obviněného o spáchání stíhaného skutku je možné zohlednit pouze v rámci základních kritérií pro ukládání trestů uvedených v § 39 tr. zák. („*při stanovení druhu trestu a jeho výměry se přihlédne k ... k jeho dosavadnímu způsobu života a k možnosti jeho nápravy*“), popř. v rámci polehčujících okolností. Samo o sobě však není důvodem pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody, např. na rozdíl od úpravy platné ve Slovenské republice.

I v návaznosti na rozšíření použitelnosti dohody o vině a trestu na trestní řízení vedená o všech trestných činech se navrhuje upravit sjednání dohody o vině a trestu jako speciální důvod pro (fakultativní) zmírnění trestu a takto nenárokově zvýhodnit toho obviněného, který byl ochoten se se státním zástupcem dohodnout, oproti tomu, jehož jednání je prokazováno ve standardním hlavním líčení.

Ani při postupu podle nového znění § 58 odst. 2 nebo 3 tr. zák. se samozřejmě nemůže rezignovat na naplnění účelu trestu, tento postup bude přicházet v úvahu pouze tehdy, pokud lze mít za to, že vzhledem k poměrům pachatele a povaze jím spáchané trestné činnosti lze dosáhnout jeho nápravy i trestem kratšího trvání.

Odchylná textace odstavce 2 a 3 je vyvolána tím, že dohoda o vině a trestu je věcí dohody mezi státním zástupcem a obviněným. Soud v rámci schvalování sjednané dohody o vině a trestu posuzuje návrh druhu a výměry trestu pouze z hlediska jeho přiměřenosti, tj. soud trest nesnižuje, výběr druhu trestu a jeho výměru ponechává na konsensu mezi státním zástupcem a obviněným.

K bodu 8 [§ 88 odst. 1 písm. b)]

Při využití institutu podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody je po výkonu zákonem určené části trestu odsouzený propuštěn, pokud splní i další podmínky, které jsou trestním zákoníkem stanoveny a jejichž splnění indikuje, že účelu trestu již bylo dosaženo. Proces nápravy odsouzeného může oproti předpokladům soudce ukládajícího trest v rámci odsuzujícího rozsudku postupovat rychleji, a není tak bezpodmínečně nutné trvat na dalším setrvání odsouzeného ve věznici, neboť již nepředstavuje nebezpečí pro společnost. Podmíněné propuštění je přitom na místě jen tehdy, pokud vzhledem k účelu trestu a k dalším okolnostem je odůvodněn předpoklad, že odsouzený povede na svobodě řádný život a že není dáno příliš velké riziko jeho recidivy.

Jednou z nezbytných podmínek, která musí být splněna, aby odsouzený mohl být podmíněně propuštěn, je, že odsouzený vykonal alespoň určitou část uloženého nebo podle rozhodnutí prezidenta republiky zmírněného trestu odnětí svobody. Po nabytí účinnosti novely trestního zákoníku provedené zákonem č. 390/2012 Sb. může být odsouzený, jenž nebyl odsouzen za zvlášť závažný zločin a který dosud nebyl ve výkonu trestu odnětí svobody, podmíněně

propuštěn po výkonu třetiny uloženého nebo podle rozhodnutí prezidenta České republiky zmírněného trestu odnětí svobody.

Jak bylo uvedeno, podmíněně propustit je možné pouze toho, u koho lze předpokládat, že již bylo dosaženo účelu trestu. Stávající omezení obsažené v § 88 odst. 1 písm. b) tr. zák., podle něhož se toto ustanovení nevztahuje na osoby odsouzené pro zvlášť závažný zločin, se z tohoto hlediska jeví jako nepřiléhavé; není důvodu, proč trvat na dalším výkonu trestu, pokud dosavadní vliv působení odborných zaměstnanců Vězeňské služby (jedná se osoby, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody poprvé) byl postačující. Tuto limitaci se proto navrhuje zrušit (aniž by tím bylo dotčeno ustanovení § 88 odst. 4 tr. zák., tzn., osoby, které byly odsouzeny pro zvlášť závažné zločiny uvedené v § 88 odst. 4 tr. zák., bude možné podmíněně propustit až po výkonu $\frac{2}{3}$ trestu, bez ohledu na to, zda se jedná o prvotrestané pachatele či o recidivisty).

K bodu 9 (§ 138 odst. 1)

V souladu s obecnou částí důvodové zprávy se navrhuje zvýšení hranic škody, kdy dochází u všech hranic škody k jejich zdvojnásobení. Tato změna se promítne i do určení výše prospěchu, nákladů k odstranění následků poškození životního prostředí a hodnoty věci (§ 138 odst. 2 tr. zák.)

K přechodnému ustanovení

Změny hranic výše škody může vést k překvalifikaci jednání, pro které je obviněný stíhán, a tudíž i ke změně věcné příslušnosti. Stanoví se proto, že v těchto případech se pro účely stanovení věcné příslušnosti použije § 138 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., ve znění účinném do dne nabytí účinnosti tohoto zákona, aby nedocházelo ke nežádoucímu předávání spisů.

K části druhé – změna trestního řádu

K bodům 1 až 3, 6 až 8 a 30 [§ 36 odst. 1, § 91 odst. 1, § 175a odst. 3, § 175 odst. 6 písm. i), § 314o odst. 1 písm. b) a § 314p odst. 3 písm. f)]

Zavedení nutné obhajoby pro sjednávání dohody o vině a trestu bylo odůvodněno především tvrzenou odbornou náročností spojenou s právní kvalifikací jednání a s podáváním kvalifikovaného návrhu trestu, případně ochranného opatření, a návrhu na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. Zde je třeba uvést, že iniciace sjednávání dohody o vině a trestu nevyžaduje žádný kvalifikovaný návrh obviněného. Co se týče vlastního jednání při uzavírání dohody o vině a trestu, tak garancí hmotněprávní i procesní perfektnosti dohody o vině a trestu, včetně sjednaného obsahu takové dohody co do viny, trestu, ochranného opatření a náhrad uvedených výše, je soud, který takovou dohodu schvaluje a garantuje tak její zákonnost, správnost a přiměřenost (§ 314r odst. 2 trestního řádu). Soud přitom nerozhoduje pouze na základě spisového materiálu, nýbrž ve veřejném zasedání za účasti obviněného, kdy po přednesení návrhu na schválení dohody o vině a trestu je obviněný obligatorně vyzván, aby se k návrhu vyjádřil, před schválením dohody o vině a trestu soud musí rovněž zkoumat, zda obviněný rozumí sjednané dohodě o vině a trestu, zejména zda je mu zřejmé, co tvoří podstatu skutku, který se mu klade za vinu, jaká je jeho právní kvalifikace a jaké trestní sazby zákon stanoví za trestný čin, který je v tomto skutku

spatřován. Zároveň se obligatorně zjišťuje, zda prohlášení obviněného o tom, že spáchal skutek, pro který je stíhán, bylo učiněno dobrovolně a bez nátlaku, zda byl obviněný poučen o svých právech na obhajobu a jsou mu známy všechny důsledky sjednání dohody o vině a trestu, zejména že se tím vzdává práva na projednání věci v hlavním líčení a v zásadě i práva podat odvolání proti rozsudku, kterým by soud dohodu o vině a trestu schválil. Pokud to soud považuje za potřebné, může vyslechnout obviněného a opatřit potřebná vysvětlení (viz § 314q odst. 5 trestního řádu). Jestliže je uznáváno, že osoba, proti níž se trestní řízení vede, je schopna samostatně posoudit, zda bude či nebude podávat odpor proti trestnímu příkazu nebo odvolání proti rozsudku, není důvodu, proč předpokládat, že de facto to samé nebude schopna učinit v rámci sjednávání dohody o vině a trestu. Navrhovaná změna povede k usnadnění aplikace institutu dohody o vině a trestu, k zvýšení počtu uzavíraných dohod a tím i ke zrychlení trestního řízení, aniž by měla vliv na práva obviněného.

Navrhovaná změna § 36 se nijak nedotýká ostatních důvodů nutné obhajoby, ty se užijí i v případě sjednávání dohody o vině a trestu, a to včetně případu uvedeného v § 36 odst. 2 tr. řádu (pochybnosti o způsobilosti obviněného náležitě se hájit pro jeho tělesné či duševní vady). Povinnost soudu ustanovit obhájce obviněnému v případech, kdy jsou dány jiné důvody nutné obhajoby, tím tedy není dotčena, návrh rovněž nijak neomezuje obviněného v jeho právu obhájce si zvolit.

Třebaže se sjednávání dohody o vině a trestu vypouští jako samostatný důvod pro nutnou obhajobu, stanoví se, že není možné sjednat dohodu o vině a trestu bez přítomnosti obhájce, je-li dán jiný důvod nutné obhajoby (§ 175a odst. 3 tr. řádu), a to z obdobných důvodů, jako nelze v případech nutné obhajoby konat v nepřítomnosti obhájce hlavní líčení.

K bodům 4, 22, 25 a 27 [§ 36 odst. 4 písm. a), § 314b odst. 1, § 314c odst. 1 písm. c) a § 314e odst. 1]

Zjednodušené řízení (konané po zkráceném přípravném řízení) se postupným novelizováním trestního řádu tzv. vyprázdnilo a po umožnění využití institutu nesporných skutečností i v hlavním líčení již se de facto výrazněji nebude odchylovat od běžného postupu po standardním či rozšířeném přípravném řízení.

K bodu 5 (§ 46)

V řadě případů se poškozený, který je poučen, že svůj majetkový nárok v trestním řízení může uplatnit až do okamžiku zahájení dokazování v hlavním líčení, o němž má být vyrozuměn, vůbec nedozví o tom, že v dané věci se nemusí hlavní líčení konat a že může být rozhodnuto trestním příkazem. Jako vhodné se proto jeví, aby byl poškozený poučen včas již policejním orgánem v rámci přípravného řízení, že obviněný je stíhán (popř. že je vedeno zkrácené přípravné řízení proti podezřelému) pro trestný čin, u něhož přichází v úvahu rozhodnutí trestním příkazem, a že tedy nemusí být poškozený později vyzýván k uplatnění svého majetkového nároku soudem. Tímto se posiluje možnost poškozeného dosáhnout přiznání svého nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy anebo vydání bezdůvodného obohacení v trestním řízení.

K bodu 9 (§ 175a odst. 8)

Jak bylo uvedeno již v obecné části důvodové zprávy, za jeden z důvodů, který brání vyššímu

využívání institutu dohody o vině a trestu, se považuje to, že dohody o vině a trestu se nemohou aplikovat v řízení o všech trestných činech. Věcně přitom není dán žádný důvod, proč by (zejména ve skutkově a právně nekomplikovaných, byť v společensky vysoce závažných věcech) nebylo možno tento institut využít ve všech případech. Odkázat lze i na slovenskou právní úpravu, která připouští využití institutu dohody o vině a trestu i u zvláště závažných zločinů, a na slovenské praktické zkušenosti, které právě pro takovou právní úpravu svědčí.

Absence možnosti využít tohoto institutu např. v řízení u krajských soudů u závažné majetkové a hospodářské trestné činnosti (typicky se škodami velkého rozsahu), jejíž projednávání je na dokazování velmi náročné, se jeví jako nedůvodně limitující. Podobně ale není důvodu omezovat možnost sjednání dohody o vině a trestu i u celé řady dalších trestných činů, a to ani u těch, jimiž byla úmyslně způsobena smrt.

Nově se namísto toho navrhuje omezit možnost sjednat dohodu o vině a trestu osobám, jejichž svéprávnost byla omezena. U takových osob, které jsou chráněny před vlastním chybným rozhodnutím, není namíste využít takového alternativního řešení trestní věci, podobně jako je nyní nepřípustné rozhodnout v jejich případech trestním příkazem [viz § 314e odst. 6 písm. a) tr. řádu].

Omezení platná pro mladistvé se navrhuje zachovat.

K bodům 10 a 11 [§ 177 písm. d) a § 178 odst. 3]

Doplňují se obligatorní náležitosti obžaloby, a to o návrh na uložení trestu s uvedením jeho druhu a výměry nebo na upuštění od potrestání (dnes je tento postup připuštěn praxí – viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2016, sp. zn. 8 Tdo 383/2016, jde však o postup fakultativní).

Na základě poznatků praxe se považuje za potřebné uvádět návrh trestu již v obžalobě. Jak soud, tak i obviněný budou mít základní představu o druhu a výši trestu, kterou hodlá státní zástupce v řízení před soudem navrhopvat. Obviněný bude mít od počátku řízení před soudem představu o tom, jak na jeho možné potrestání nahlíží státní zástupce, a tomu bude moci přizpůsobit strategii své obhajoby (např. může rezignovat na projednání věci před soudem a usilovat o dosažení dohody o vině a trestu s navrženou vinou i trestem, případě může brojit jen proti trestu a ne proti vině apod.). Tato informace je nicméně relevantní i pro soud – soud samozřejmě tímto návrhem nebude nikterak vázán, bude mu ale signalizovat postoj státního zástupce k možnému sankcionování obviněného. Soud pak může zvážit s ohledem na tento postoj další procesní postup, např. využití trestního příkazu, proti kterému nebude podáván státním zástupcem odpor, bude-li jeho návrhu vyhověno apod.

Tento návrh trestu samozřejmě není definitivní, s ohledem na průběh řízení před soudem může státní zástupce návrh trestu modifikovat, a to jak přísnějším, tak i mírnějším směrem.

Nově se zavádí i výslovná povinnost uvádět, jaký majetek byl zajištěn pro účely výkonu navrženého majetkového trestu, což jednak povede k tomu, aby si státní zástupce zhodnotil, zda trvají důvody pro zajištění věci, a jednak bude mít soudce okamžitě přehled, jaké věci jsou v trestním řízení zajištěny a je třeba o nich na konci řízení rozhodnout. Obdobné se navrhuje zakotvit i pro případy, kdy je navrhováno ochranné opatření zabránění věci nebo zabránění části majetku.

K bodu 12 (§ 178a odst. 1)

Není věcný důvod, aby obviněný nemohl být označen jako spolupracující obviněný i v rámci dohody o vině a trestu, tj. nikoli pouze v obžalobě. Z důvodu jednoznačnosti textu se proto navrhuje výslovně doplnit dohodu o vině a trestu do úvodní části § 178a odst. 1 tr. řádu (tato změna je relevantní zejména s ohledem na rozšíření možnosti sjednat dohodu o vině a trestu ve vztahu ke všem trestným činům). Nepovažuje se při tom za nezbytné, aby takto byl obviněný obligatorně označen i v návrhu na schválení sjednané dohody, byť to lze považovat za vhodný postup.

K bodům 13 a 19 (§ 178a odst. 1 a § 278 odst. 5)

Jednou z podmínek nezbytných pro to, aby obviněný mohl být označen za spolupracujícího obviněného, je to, že se zaváže podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o skutečnostech, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Tento závazek trvá nejen po dobu trestního stíhání spolupracujícího obviněného, ale i poté, co jeho trestní stíhání skončí, pokračuje-li trestní stíhání ostatních obviněných.

Pokud tento svůj závazek obviněný poruší po dobu trestního řízení vedeného proti němu, ztrácí postavení spolupracujícího obviněného. Pokud svoji povinnost nesplní po pravomocném skončení svého trestního stíhání, není možné v současné době na tuto skutečnost reagovat. Navrhuje se proto, aby tato okolnost byla zvláštním důvodem pro povolení obnovy řízení v neprospěch spolupracujícího obviněného, o čemž musí být obviněný poučen.

K bodům 14 až 18, 20, 23 a 26 (196 odst. 2 až 4, 206 odst. 1, § 206a až § 206d, § 246 odst. 1 písm. b), § 314b odst. 2 a § 314d odst. 2)

Jak bylo uvedeno v obecné části důvodové zprávy, návrh zákona předjímá řešení navrhované v rámci rekodifikace trestního řádu a přichází s doplněním a rozšířením současných možností, kterými může obviněný svým prohlášením modifikovat rozsah dokazování soudy.

V současné právní úpravě je možné prohlásit za nesporné některé skutečnosti ve dvou případech:

- a) byl-li soudu s doručením návrhu na potrestání předán zadržený podezřelý, soudce jej do 24 hodin vyslechne jako obviněného, zejména k okolnostem zadržení a důvodům vazby, dále k tomu, které skutečnosti považuje za nesporné, a zda souhlasí s tím, aby takové skutečnosti nebyly v hlavním líčení dokazovány (§ 314b odst. 2 tr. řádu),
- b) v rámci hlavního líčení ve zjednodušeném řízení (§ 314d odst. 2 tr. řádu).

V těchto případech obviněný souhlasí s popisem skutku, jak je popsán v obžalobě, nebo alespoň s určitými skutečnostmi, nesouhlasí však s právní kvalifikací, jak je obsažena v obžalobě – je tedy dán prostor pro vymezení nesporných skutečností, které soud, nebude-li mít o nich důvod pochybovat, nemusí prokazovat. Označení určitých skutečností za nesporné lze považovat za určitou formu spolupráce obviněného k objasnění své trestné činnosti a přihlídnout k ní jako k obecně polehčující okolnosti. Není však zřejmě důvodu, proč neumožnit, aby obviněný mohl prohlásit některé skutečnosti za nesporné nejen ve zkráceném řízení, ale obecně i ve standardním řízení, tj. v rámci hlavního líčení.

Současná právní úprava rovněž umožňuje sjednat dohodu o vině a trestu (byť jenom u určitého výseku kriminality – viz § 175a odst. 8 tr. řádu). Sjednáním dohody o vině a trestu jsou pokryty situace, kdy obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a souhlasí s právní kvalifikací a s návrhem trestu, případně ochranného opatření, jak je obsažen v obžalobě. Dosavadní omezení, kdy dohodu o vině a trestu nelze sjednat v řízení o zvlášť závažných zločinech, se ukazuje jako kontraproduktivní pro využití potenciálu tohoto institutu, a proto se navrhuje jeho zrušení (viz odůvodnění změny § 175a odst. 8 tr. řádu). Sjednání dohody o vině a trestu by mělo být zohledněno v rámci úvah o druhu a výši trestu, event. by mohlo vést i k uložení trestu pod dolní hranici trestní sazby (viz návrh § 58 odst. 3 tr. zák.). I v tomto případě se dokazování neprovádí; považuje-li to soud za potřebné, může vyslechnout obviněného a opatřit potřebná vysvětlení (§ 314q odst. 5 tr. řádu). Důsledkem sjednání dohody o vině a trestu je rovněž nemožnost podat odvolání proti rozsudku, kterým soud dohodu o vině a trestu schválil (v případě, že je v souladu s dohodou o vině a trestu, jejíž schválení státní zástupce soudu navrhl).

Vedle těchto stávajících možností se nově navrhuje zakotvit i prohlášení obviněného, že je vinný spácháním skutku a souhlasí s jeho právní kvalifikací, nicméně že nesouhlasí s návrhem trestu (prohlášení viny). Prohlášení viny se bude týkat jak skutkových otázek, tak i právní kvalifikace, nikoli však trestu nebo ochranného opatření. Půjde tak o jakýsi mezistupeň mezi označením určitých skutečností za nesporné a dohodou o vině a trestu. I toto prohlášení obviněného by mělo být zohledněno v rámci úvah o druhu a výši trestu, event. by mohlo vést i k uložení trestu pod dolní hranici trestní sazby (viz návrh § 58 odst. 2 tr. zák.). Přijme-li soud prohlášení obviněného o jeho vině, dokazování v rozsahu, v jakém obžalovaný prohlásil vinu, se neprovede a bude provedeno pouze ve zbylém rozsahu. Toto prohlášení je neodvolatelné, skutečnosti uvedené v prohlášení nemůže obviněný napadat odvoláním.

Prohlášení obviněného nejsou pro soud závazná, tj. jak označení některých skutečností za nesporné, tak prohlášení viny nemusí soud přijmout (o upuštění od dokazování těch skutečností, které státní zástupce a obviněný označili za nesporné, soud nerozhodne, pokud s ohledem na ostatní zjištěné skutečnosti má závažné důvody o těchto prohlášeních pochybovat; soud prohlášení viny nepřijme, není-li v souladu se zjištěným skutkovým stavem nebo zjistí-li, že v předchozím řízení došlo k závažnému porušení práv obviněného, soud nemusí prohlášení viny přijmout ani v těch případech, pokud takový postup nepovažuje za vhodný s ohledem na okolnosti případu a vyjádření ostatních stran). Obdobně soud neschválí dohodu o vině a trestu, je-li nesprávná nebo nepřiměřená z hlediska souladu se zjištěným skutkovým stavem nebo z hlediska druhu a výše navrženého trestu, případně ochranného opatření, nebo nesprávná z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, anebo zjistí-li, že došlo k závažnému porušení práv obviněného při sjednávání dohody o vině a trestu (pokud tedy už dříve nedošlo k odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu podle § 314o nebo 314p tr. řádu).

Tato prohlášení je možné učinit již po doručení obžaloby, kdy je obviněný na tuto možnost upozorněn a poučen o následcích těchto prohlášení. Zjišťují se tak postoje obviněného důležité pro zvolení dalšího procesního postupu soudem. V případě negativního postoje obviněného nebude mít smysl pro soud uvažovat o zjednodušení řízení uvedenými alternativními postupy, předseda senátu nařídí hlavní líčení tak, aby mohlo proběhnout celé najednou. V opačném případě však nebude mít smysl předvolávat velké množství svědků nebo znalců, hodlá-li obviněný učinit rozhodující prohlášení podle navržených nových

ustanovení § 206a až § 206d tr. řádu. Tímto se též sleduje ekonomie řízení, zabránění zbytečných nákladů na jeho provedení. Z tohoto důvodu by bylo vhodné obžalobu doručit obviněnému dříve než s předvoláním k hlavnímu líčení (stávající § 196 odst. 3 tr. řádu).

Uvedené prohlášení je však možné učinit i v rámci hlavního líčení, kdy je jednak státní zástupce vyzván, aby kromě přednesu obžaloby označil ty skutečnosti, které sám považuje za nesporné, a dále je k prohlášení ke skutečnostem uvedeným v obžalobě vyzván i obžalovaný, konkrétně zda se cítí být nevinný nebo vinný spácháním skutku anebo některého ze skutků uvedených v obžalobě, zda souhlasí s popisem skutku a jeho právní kvalifikací a s navrženým trestem, případně ochranným opatřením, a které skutečnosti považuje za nesporné, rovněž je upozorněn na možnost prohlásit vinu. Pokud se obžalovaný k těmto skutečnostem vyjádřil již po doručení obžaloby, předseda senátu se jej dotáže, zda setrvává na svém vyjádření nebo zda je chce nějakým způsobem změnit.

Obdobné platí i pro sjednání dohody o vině a trestu – ta by sice zásadně měla být sjednávána v přípravném řízení, nicméně připouští se na základě požadavků praxe i možnost, aby tato dohoda byla sjednána i fázi řízení před soudem (na počátku hlavního líčení). I v takovém případě totiž může sjednaná dohoda o vině a trestu výrazně zjednodušit celé trestní řízení, není třeba vyslyšet velké množství svědků, odpadnou náklady na drahé provádění dokazování v hlavním líčení, dojde k časové úspoře tím, že odpadne rozsáhlé dokazování. S ohledem na společný konsenzus na výsledku trestního řízení nebudou zatěžovány ani soudy vyšších stupňů řízením o opravných prostředcích. Samotného sjednávání dohody o vině a trestu se však soud z podstaty věci neúčastní, jde stále o dohodu stran trestního řízení. Pokud státní zástupce a obviněný projeví zájem o dohodě jednat, samosoudce/předseda senátu hlavní líčení na určitou dobu přeruší, případně odročí, je-li zapotřebí ponechat stranám delší čas k jednání. Sjednávání dohody se má právo účastnit i přítomný poškozený, jinak jeho práva zohlední státní zástupce. Při sjednání dohody se postupuje obdobně jako při sjednávání dohody v přípravném řízení. Pokud by dohoda o vině a trestu sjednána nebyla, bude se pokračovat v hlavním líčení na podkladě obžaloby, aniž by se přihlíželo k doznání obžalovaného, ledaže by o to obžalovaný výslovně požádal. Byla-li dohoda sjednána, bude se soud zabývat návrhem státního zástupce na její schválení.

Uvedená stanoviska budou zjišťována i v řízení před samosoudcem (ať již v rámci jím vedených hlavních líčení, tak i v rámci výslechu zadrženého podezřelého, který byl soudu předán s doručením návrhu na potrestání).

Vzhledem ke specifickým řízením proti uprchlému se navrhuje výslovně omezit možnosti obhájce činit v těchto řízeních významná prohlášení za obviněného, především sjednat dohodu o vině a trestu (což plyne již dnes z § 175a odst. 8 tr. řádu), ale též učinit za něj prohlášení viny nebo označit určité skutečnosti za nesporné.

K bodům 21 a 24 (§ 314a odst. 3 a 4 a § 314b odst. 4 a 5)

Pasáže dosud poněkud neorganicky uvedené v § 314b odst. 4 a 5 tr. řádu se zařazují na systematicky vhodnější místo do § 314a tr. řádu.

K bodu 28 (§ 314e odst. 6)

Navrhuje se, aby bylo možné trestním příkazem upustit od potrestání (§ 46 tr. zák.), podmíněně upustit od potrestání s dohledem (§ 48 tr. zák.) a upustit od uložení souhrnného trestu (§ 44 tr. zák.), a to i v případě, byl-li předchozí trest uložen rozsudkem. Toto rozšíření

využití trestního příkazu povede ke zrychlení daného trestního řízení a vyhovuje i požadavkům na rychlou reakci na spáchané protiprávní jednání. Nařizovat hlavní líčení, třebaže má samosoudce skutkový stav podle obsahu spisu za dostatečně prokázaný a v konkrétní věci má za to, že jsou dány důvody pro upuštění od potrestání, je evidentně neúčelné, časově zatěžující, nemluvě o nákladech řízení, které je spojeno s konáním hlavního líčení.

K bodu 29 (§ 314f odst. 3)

Umožňuje se napravit opravným usnesením písařské chyby trestního příkazu. Podle současných názorů nelze zřejmou chybu v psaní v trestním příkazu opravit opravným usnesením, protože trestní příkaz je vyhlášen okamžikem jeho doručení a opravným usnesením lze chyby v psaní napravit pouze tehdy, pokud se odlišuje vyhlášené rozhodnutí od jeho písemného vyhotovení. Jedinou pomocí pak jsou řádné či mimořádné opravné prostředky. V praxi tedy často státní zástupce je nucen podat odpor proti trestnímu příkazu jen z důvodu takových pochybení a v případě, že si odpor nepodá obviněný z jiného důvodu, tak se celé hlavní líčení koná právě jen z důvodu, aby poté v rozsudku byla zřejmá chyba v psaní nebo v počtech z trestního příkazu opravena. Toto je nepřiměřeně nákladné a administrativně náročné.

K bodu 31 (§ 314r odst. 3)

Umožňuje se sjednat novou dohodu o vině a trestu ihned, aniž by bylo třeba k tomu odročovat veřejné zasedání (což je podle doslovného znění nyní obligatorní postup).

K části třetí – změna zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

K bodu 1 (§ 22a)

Navrhuje se výslovně upravit otázku podmíněného upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti, zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži a zákazu přijímání dotací a subvencí, které byly uloženy právnickým osobám.

Dosud tato otázka vyvolává problémy, protože podle obecné úpravy obsažené v trestním zákoníku, který počítá s nejvyšší možnou výměrou tohoto trestu ve výši 10 let, lze podmíněně upustit od výkonu zbytku trestu po výkonu jeho poloviny, současně se stanoví zkušební doba v trvání nejvýše 5 let, která zároveň nesmí být kratší než dosud nevykonaná část trestu. Ovšem právnickým osobám lze uvedené tresty uložit až na dobu 20 let, uvedené požadavky trestního zákoníku vedou k těžko řešitelným problémům (pokud by se vycházelo z doslovného znění trestního zákoníku, bylo by při trestu zákazu činnosti v trvání 20 let možno podmíněně upustit nikoli po výkonu poloviny tohoto trestu, ale až po výkonu jeho tří čtvrtin, tj. po výkonu 15 let, protože pak by bylo možno stanovit zkušební dobu v trvání nejvýše 5 let tak, aby zároveň zkušební doba nebyla kratší než dosud nevykonaná část trestu; na druhou stranu se vyskytují i názory, že je důvodné užít analogii ve prospěch pachatele a s ohledem na obecná pravidla možnosti podmíněného upuštění od výkonu trestu po vykonání jeho poloviny prodloužit zkušební dobu až na 10 let, aby stále platilo pravidlo, že tato zkušební doba nesmí být kratší, než dosud nevykonaná část trestu apod.). Možnost upustit od výkonu zbytku trestu zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži a zákazu přijímání dotací a subvencí pak není trestním zákoníkem předvídána vůbec.

Skutečností rovněž je, že podmínky pro podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu jsou v trestním zákoníku vázány na chování fyzické osoby a je třeba je ve vztahu k právnickým osobám specifikovat. Navrhuje se proto, aby se pro účely podmíněného upuštění od výkonu trestu zákazu činnosti, zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži a zákazu přijímání dotací a subvencí zkoumalo, zda odsouzená právnická osoba v době výkonu trestu svou další činností prokázala, že dalšího výkonu tohoto trestu není třeba, zejména pokud doloží účinný soubor opatření zajišťujících dodržování právních norem a směřujících k předcházení trestné činnosti včetně provedených nápravných opatření vedoucích k zamezení rizika opětovného spáchání stejné nebo podobné trestné činnosti. Zavádí se tak kvalifikovaný požadavek, aby právnická osoba doložila, že má dobře nastavený a funkční tzv. compliance program, tedy soubor opatření vedoucích k tomu, aby pokud možno k další trestné činnosti nedocházelo, případné excesy byly včas a účinně detekovány, oznamovány a byla podniknuta opatření zabráňující pokračování v trestné činnosti.

Staví se na jisto, že se užijí přiměřeně i ustanovení § 91 odst. 1 až 3 tr. zák., tj. rozhodování o osvědčení ve zkušební době (§ 91 odst. 5 se z povahy věci neužije, neboť na případy trestní odpovědnosti právnických osob nelze aplikovat úpravu o poskytování záruky zájmovým sdružením občanů).

K bodu 2 (§ 27)

Dle stávajícího znění § 27 TOPO se na odsouzenou právnickou osobu hledí, jako by nebyla odsouzena, jestliže od právní moci odsuzujícího rozsudku uplynula doba uvedená v § 24 TOPO. V ustanovení § 24 TOPO, na něž je odkazováno, jsou uvedeny doby promlčení výkonu trestu od pěti do třiceti let. To znamená, že účinky odsouzení zanikají automaticky po uplynutí určité zákonem stanovené doby. Otázka zániku účinků odsouzení je tak řešena speciálním způsobem vůči zahlazení odsouzení fyzických osob ve smyslu trestního zákoníku.

Současná úprava může mít negativní dopady zejména na zaměstnance a členy orgánů právnických osob, kterým je ztěžováno postavení na trhu např. z důvodu pochybení jednoho z bývalých manažerů obchodní společnosti i poté, co již společnost vykonala trest, který jí byl soudem uložen. Dopad se může projevat v každodenním obchodním styku i ve specifických případech určených veřejnoprávní regulací. Ve svém důsledku dosavadní právní úprava nastoluje situaci, že odsouzení může mít pro právnickou osobu zásadní negativní důsledky i několik desítek let poté, co k trestnému činu došlo, a to dokonce za situace, kdy se na činnosti této právnické osoby již nepodílí žádná fyzická osoba, jejíž jednání bylo právnické osobě přičítáno.

Cílem právní úpravy je zohlednit specifickou dynamičnost uvnitř právnické osoby a její zrcadlení v možnostech právnické osoby pokračovat v její činnosti po výkonu trestu. Účelem je zamezit nedůvodnému ztěžování činnosti právnické osoby, členů jejích orgánů a jejích zaměstnanců kvůli pochybení bývalých zástupců právnické osoby, když k výkonu trestu již došlo. Při zachování současného stavu může být právnická osoba zatížena důsledky odsouzení až po dobu 30 let, což s sebou přináší negativní účinky i vůči osobám fyzickým, které se účastní její činnosti a nijak se na spáchání trestného činu nepodílely, aniž by pro takové opatření existoval spravedlivý důvod. V tomto směru je situace u odsouzené právnické osoby odlišná od situace odsouzené fyzické osoby.

Dosavadní úprava není vyhovující také z důvodu, že doba rozhodná pro vznik fikce neodsouzení právnické osoby počíná plynout okamžikem právní moci odsuzujícího rozsudku bez ohledu na to, zda je trest ve skutečnosti vykonán. V případě, že trest vykonán není,

k zánikům účinků odsouzení dochází rovněž.

V zásadě bude platit, že k fikci neodsouzení dojde okamžikem výkonu trestu, v tomto směru se navrhaná právní úprava přibližuje ke slovenské úpravě zákona o trestnej zodpovednosti právnických osob (zákon č. 91/2016 Z.z.), který v § 9 stanoví, že *"k zahladeniu odsúdenia právnickej osoby dochádza vykonaním trestu."*

Pouze u kategorie nejzávažnějších trestných činů (u zvlášť závažných zločinů, tj. úmyslných trestných činů s horní hranicí trestní sazby nejméně 10 let) se navrhuje z důvodu ochrany společnosti, aby k této fikci došlo až po uplynutí stanovené doby počítané od okamžiku, ke kterému by jinak došlo k vzniku fikce neodsouzení, a to u těch trestných činů, jejichž individuální škodlivost (která se promítá do výše uložené sankce) je vyšší – výjimku tvoří peněžitě tresty, u nichž se takto podporuje stanovením fikce neodsouzení již jejich výkonem jejich hladký výkon.

V důsledku vzniku fikce neodsouzení nebude odsouzení uvedeno ve výpisu z Rejstříku trestů pro danou právnickou osobu. Navrhovaná změna nicméně nemá vliv na skutečnost, že odsouzení právnické osoby, ohledně něhož nastává fikce neodsouzení, se zapisuje do evidence Rejstříku trestů a nadále se uvádí v opise z evidence Rejstříku trestů.

K bodu 3 (§ 37a)

I v řízení proti právnické osobě je možno rozhodnout trestním příkazem, nicméně v praxi dochází k problémům při výběru druhu trestu a jeho výměry, neboť trestní řád, který omezuje katalog sankcí, které je takto možné uložit, s tresty, které lze uložit výlučně právnickým osobám, nepočítá.

Navrhuje se proto výslovně upravit katalog trestů, jež bude možno uložit trestním příkazem právnické osobě, včetně specifické úpravy výměry zákazových trestů až na 5 let (ukládat tyto tresty až do výše poloviny jejich maximální výměry, tj. do výše 10 let, cestou trestního příkazu, tj. bez veřejného projednání v hlavním líčení, se nejeví jako přiměřené).

K části čtvrté – účinnost

Účinnost návrhu zákona se navrhuje stanovit tak, aby byla zajištěna alespoň minimální potřebná legisvakanční doba.

Praha, 24. 4. 2019

Předkladatelé :	Helena Válková v. r.
	Marek Benda v. r.
	Jan Chvojka v. r.
	Zdeněk Ondráček v. r.
	Marek Výborný v. r.
	Tomáš Kohoutek v. r.
	Dominik Feri v. r.